

Лисянська Катерина Андріївна, здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту менеджменту і маркетингу

Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Науковий керівник: Афанасьєва Олена Миколаївна, старший викладач кафедри “Бізнес-журналістики і цифрових медіа”

Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТА У СУЧАСНОМУ СВІТІ МЕДІА

Сучасний медіапростір переживає тектонічний зсув, спричинений стрімким розвитком технологій Штучного Інтелекту. Сьогодні ця технологія проникає у саму сутність творчого процесу — написання, редагування та аналіз інформації.

Поява великих мовних моделей на кшталт ChatGPT перетворила теоретичну дискусію про роль ШІ на професійний виклик. Журналістику часто називають "четвертою владою", що ґрунтується на довірі, верифікації та людському контексті [3]. Питання полягає не стільки в тому, чи може ШІ замінити журналіста, скільки в тому, як саме ця технологія змінить його роль, вивільнивши час для глибшого аналізу та етичних рішень. Стаття допоможе проаналізувати поточний стан протистояння та співпраці між людським фактором і машинним інтелектом у створенні контенту та розповсюдженні інформації.

Конфлікт між ШІ та журналістом є, по суті, зіткненням ефективності та етики. Штучний інтелект у медіа не є єдиною сутністю. Його функції поділяються на генеративний ШІ, що створює контент, аналітичний ШІ, що обробляє великі дані та виявляє фейки, та персоналізаційний ШІ, яскравий його приклад-рекомендації соціальних мереж [4]. У сфері автоматизованої журналістики ШІ домінує. Машини можуть генерувати тисячі новинних звітів про спортивні матчі, фінансові звіти або погоду за лічені секунди. Це дозволяє звільнити людський фактор від монотонної роботи, як це робить агентство Associated Press, використовуючи ШІ для написання звітів про корпоративні прибутки [1]. Найбільша цінність ШІ для журналістики полягає в аналізі даних, особливо у сфері розслідувань. ШІ допомагає просіювати мільйони документів та виявляти приховані зв'язки, що є невіддільною роботою для людини. Водночас, алгоритми повністю контролюють дистрибуцію контенту, що змушує журналістів оптимізувати матеріали під вимоги, іноді на шкоду якості.

Саме фундаментальні цінності журналістики є нездоланим бар'єром для машинної логіки. Журналіст розуміє контекст та нюанс події, оперуючи не лише даними, а й культурним та історичним фоном. Він приймає етичні та моральні рішення про публікацію, зважуючи можливі наслідки для суспільства. ШІ може бути нейтральним у подачі інформації, але не може бути об'єктивним у журналістському сенсі, оскільки йому бракує людського судження про суспільну значущість. Машинне навчання ґрунтується на принципі GIGO [2]: якщо навчальні дані містять упередження, ШІ буде їх відтворювати та посилювати. Журналіст, як людина, яка може мислити конструктивно та “по-людськи”, є кінцевою ланкою у ланцюжку довіри, яка має перевіряти і коригувати ці упередження.

Машинне створення контенту підняло на порядок складніші етичні дилеми. Якщо стаття, згенерована ШІ, містить помилку, залишається відкритим питання

відповідальності: чи то несе її програміст, чи редактор, чи розробник моделі. Журналіст повинен завжди чітко маркувати контент, створений машиною, щоб зберегти довіру. Крім того, генеративний ШІ створює досконалі дипфейки, що є прямою загрозою для журналістської верифікації. Журналіст більше не може покладатися на "очевидні" відео чи фото, що вимагає від редакцій інвестування у технології зворотної верифікації [5]. Особливо небезпечно те, що алгоритми природно схильні до посилення упереджень, створюючи "ехо-камери" та поглиблюючи політичну поляризацію. Журналістська відповідальність полягає у свідомому протистоянні алгоритму, публікуючи важливий, але менш "популярний" контент.

Штучний інтелект не замінить журналіста, але журналіст, який не використовує ШІ, буде замінений тим, хто його використовує. Майбутнє професії лежить у сферах, які вимагають унікальних людських якостей. Професіонали повинні адаптуватися, змістивши фокус з написання на верифікацію та критичний аналіз. Журналіст стає головним валідатором даних, а не їхнім збирачем. Гуманітарний резерв — здатність створювати глибокі, емпатичні історії, будувати довірчі стосунки з джерелами та приймати моральне судження — це те, що збереже професію.

Журналістика розвивається у бік нестандартних форматів, а також глибоких наративних подкастів, де людський досвід є ключовим [6]. Для успіху в новій епісі журналіст повинен перетворитися з простого "письменника статей" на людину, яка хоче завоювати довіру та майстра перевірки та контексту. Здатність задавати правильні питання, перевіряти дані та надавати людський, емпатичний контекст — ось що є незамінним для "четвертої влади" і що гарантує їй довговічність у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Associated Press визначила стандарти користування ШІ для журналістів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://imi.org.ua/news/associated-press-vyznachyla-standarty-korystuvannya-shi-dlya-zhurnalistiv-i54757>
2. GIGO-Термінологія.Сміття на вході, сміття на виході. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BC%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96_%D1%81%D0%BC%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96
3. Журналістика, як "четверта влада". "Четверта влада" в Україні: міф чи реальність?[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pressassociation.org.ua/ua/chetverta-vlada-v-ukra%D1%97ni-mif-chi-realnist/>
4. Два обличчя штучного інтелекту: Generative AI vs Predictive AI.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://careers.epam.ua/blog/generative-ai-vs-predictive-ai>
5. Визначити Штучний Інтелект стає все складніше. Думки інших журналістів з цього приводу: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://detector.media/mediumy/article/237046/2025-01-14-tekhnologiya-shi-rozvyvaietsya-vyznachaty-shtuchno-zghenerovani-zobrazhennya-staie-dedali-skladnishe-oksana-polulyakh-u-podkasti-mediumy/>
6. Українські медіа та штучний інтелект. Як редакції залучають ШІ для створення контенту? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://imi.org.ua/monitorings/ukrayinski-media-ta-shtuchnyj-intelekt-yak-redaktsiyi-zaluchayut-shi-dlya-stvorenniya-kontentu-i62217>